

Nyfeministisk kioskbasket

Den genoplivede, skandinaviske feminismedebat udfordrer til en ny diskussion om nyfeminismens muligheder for de unge kvinder

Linda Norman Skugge, Belinda Olson, Brita Zilg: "Fisseflokken". Dansk red.: Christine Grøntved, oversættelse: Maria Odheim Nielsen. Informations Forlag, Ill. 164 s.168 kr.

Af Christina Fiig

På Amager anvendes udtrykket *respekt!* for ægte sydkøbenhavnsk beundring. Lad mig anvende dette udråb om den svenske bog *Fittstim*, som nu foreligger i dansk oversættelse som *Fisseflokken*.¹ Bogen indskriver sig hermed i den skandinaviske nyfeministiske bølge og offentlighed, som synes at konstitueres i disse år.

Da *Fittstim* udkom i foråret 1999 vågnede Sverige op til en veritabel revitalisering af debatten om feminisme. I ligestillingens globale foregangsland pr. excellence stillede en gruppe kvinder i alderen 20-30 år spørgsmålstegn ved, om de to køn rent faktisk er ligestillede. Dette skabte en offentlig debat, som inden længe spredte sig til hele Skandinavien. I Norge udkom snarligt derefter en pendant til bogen, og i november 1999 så den danske over-

sættelse så dagens lys med et enkelt, nyt dansk bidrag. Den danske søsterudgave *Nu er det nok. Så er det sagt* blev lanceret dette forår, og debatten er derfor på sit højeste i Danmark i disse måneder (se anmeldelse). *Fisseflokken* rejser en række spørgsmål om kvindebevægelse, politik og en feministisk offentlighed. Siden slutningen af 1800-tallet har kvindebevægelsen forsøgt at gøre op med de kendte kønsroller og kvinders placering i samfundet. Derfor kan bogen tolkes som et indlæg og hermed et bud på en ny kvindebevægelse.

Nyfeminisme anno 2000

Feminisme kan som enhver anden ideologi defineres på en række måder på baggrund af forskellige idésystemer. I den samfundsvidenskabelige litteratur optræder forskellige definitioner heraf. Man kan fx tale om en individualistisk, liberal feminisme med vægt på lige rettigheder for de to køn. Midlet til at opnå denne form for feminisme er ligebehandling af kvinder og mænd. Eller om en mere socialistisk orienteret feminisme. Det normative

udgangspunkt herfor er kompensatorisk. Midlet er positiv særbehandling af det underrepræsenterede køn for at opnå lige resultater i en slutsituation.

Som et mere pragmatisk begreb kan feminisme bredt defineres som en ideologi, hvis mål er at fjerne kvindediskrimination og nedvurdering af kvinder og at bryde manddominansen i samfundet (Dahlerup 1998). Som jeg tolker en sådan definition, rummer den et emancipatorisk sigte.

I *Fisseflokken* fremstår feminisme som en pluralistisk betegnelse, som hver af de 18 bidragsydere selv definerer. Det eneste fællestræk for alle feminister er ifølge det svenske forord, at fyre og piger skal behandles lige og have de samme rettigheder (p.8). Begrebet gøres derudover til synonym med en tur-retur billet Jorden rundt, med at indse at der findes kvindeundertrykkelse i samfundet og at anse det for forkert, med selvopholdelsesdrift, mod mm. Det rummer ikke nødvendigvis noget emancipatorisk element.

Bogens danske redactrice, journalist ved Dagbladet Information

I 1960 var 13 NASA-topastronaut kvinder og altså af det for-
kerte køn - de kom ikke ud i rummet.

Christine Grøntved, deklarerer faktisk i det danske forord, at hun ikke er feminist, men derimod *Fisseflok-feminist*. Med denne begrebsdefinition afgrænser hun sig fra rødstrømpebevægelsens "røde strømper og lilla bleer" (p.5). Fittstim-feminister er af en anden karakter:

De sidder ikke i basisgrupper og fletter tæer og diskuterer et enøjet verdenssyn, men er individualister og har forskellige definitioner af feminisme [...]. De ligner rigtige, smarte kvinder og ikke mænd med læbestift. De er unge, midt i tyverne. De hader ikke mænd. De har ikke en bagage fuld af såret stolthed og latterliggørelse, der gør deres stemmer skingre og deres øjne mørke af bitterhed (p.5)

En sådan eksplicit afstandstagen fra "forrige generation" synes at have præget kvindebevægelsen siden sidste århundrede. Hermed indskrives nyfeminister sig i en historisk cyklicitet. I Drude Dahlerups analyse af rødstrømpebevægelsen konkluderer

hun, at netop denne sociale bevægelse i højere grad end andre oplever brud i stedet for kollektive læreprocesser fra generation til generation. Som rødstrømperne tog afstand fra "hattedamer" i kvindebevægelsen i begyndelsen af århundredet, tager *Fisseflokken* afstand fra 1970'ernes bevægelse.

Fisseflokken kan tolkes som udtryk for en spirende nyfeminisme, for hvem identitetsdannelse netop konstrueres i en afstandstagen fra rødstrømpebevægelsen. Inden for mobiliseringsforskningen taler man om, at mobilisering både handler om aktiviteter og værdiændringer. Her er samspillet mellem et højt politisk aktivitetsniveau og markante politiske værdier i centrum (Christensen og Raum 1999). Hvor rødstrømpebevægelsen var mobiliserende med politiske aktiviteter og værdiændringer for øje, er *Fisseflokken* i højere grad et værdimæssigt projekt. *Fisseflokken* er en individuel bevægelse, baseret på en personlig erfaringsopsamling fra privatsfæren og ikke et kollektivt fænomen, som kvinder historisk har organiseret sig omkring. Mobiliseringen er knyttet til aktørernes identiteter og værdier.

Fisseflokken som moderne politisk projekt

Det kan skyldes *Fisseflokken*'s fremmedartede (nyfeministiske) karakter, at flere anmeldere ikke synes at have blik for dens politiske budskab og funktion. Bogen er blevet kritiseret for udelukkende at genfortælle 18 individuelle, navlebeskuende beretninger uden generaliserings-

værdi og uden politisk udblik, kritik eller visioner. For mig belyser dette for det første, at det kan være farligt at opstille hegemoniske, diskursive afgrænsninger mellem politik og ikke-politik, mellem den rigtige type feminisme og den forkerte, navlebeskuende slags (Bendix 1999).

For det andet peger en sådan tolkning i retning af, at anmelderen adapterer et snævert politikbegreb, hvor politik er knyttet op på den parlamentariske styringskæde og herved dannes i Folketing, ministerier, den korporative kanal ol. Hvad med de aktiviteter, som skabes uden for sådanne institutioner som fx hele det brogede felt, som vi kalder civilsamfundet - altså den del af samfundet, som ligger uden for statslig styring. Kan aktiviteter herindenfor ikke kaldes politiske? Selvfølgelig kan de det! *Fisseflokken* abonnerer på et bredere politikbegreb, som udspringer af det senmoderne samfunds insistering på sammenhæng mellem hverdagsliv og politik.

Den britiske sociolog Anthony Giddens og den tyske sociolog Ulrick Bech har kritiseret et snævert politik- og demokratibegreb. De har begge peget på nye tendenser til øget individualitet og refleksivitet i det senmoderne samfund og udøvelse af demokrati til at have gyldighed for hele samfundet. Giddens' demokrati forestilling *dialog-demokrati* hviler på en direkte samtale mellem borgere/individer og på en politisk dagsorden, som tematiserer moralske og eksistentielle spørgsmål; en *livspolitisk agenda*. I det senmoderne samfund omhandler politik i højere grad det personlige liv som fx demokratisering af seksuelle relationer, ægteskab og familiespørgsmål. Becks begreb om *subpolitik* peger på behovet for at fokusere på politikken uden for det formelle, politiske system, idet politikken har "flyttet sig" til nye arenaer uden for parla-

ment, partier og interesseorganisationer (Beck, Giddens og Lash 1994, Siim 1999).

Et sociologisk politikbegreb knytter forbindelse mellem demokrati, politik og hverdagsliv og belyser *Fisseflokken* som et moderne, politisk projekt og hermed som en udfordring til det politiske fællesskab. *Fisseflokken*s personlige erfaringer slår læseren med deres autentiske og ofte blodige pejlinger af svenske teenagepigers forhold til kærlighed, seksualitet, det andet køn, spiseforstyrrelser, kropsdisciplinering, seksuel chikane og homoseksualitet. Tematisering af sådanne emner er i mine øjne i højeste grad politisk og kan tjene til en fornyet politisk debat. I den danske ligestillingspolitiske debat har en række af disse emner været udgrænsede. Bogen indskrives sig hermed i en debat om ligestilling, kønsroller og seksuel diskrimination.

Nyfeministisk deloffentlighed

Som jeg anskuer *Fisseflokken*s budskab, kan man tale om et partsindlæg i en spirende, nyfeministisk deloffentlighed. Hermed repræsenterer bogen en udvidelse af den demokratiske samtale til at omfatte en ny gruppe af unge kvinder, der før har været tavse.

Offentlighedsbegrebet rummer en teoretisk og empirisk dobbelthed. Det er muligt at tale om den politiske offentlighed som et alment begreb, der omfatter en lang række medier og aktører. Derudover optræder begrebet deloffentlighed, som kan defineres som kommunikationsnetværk mellem afgrænsede grupper af aktører. En nyfeministisk deloffentlighed kan anvendes til at italesætte og diskutere identiteter, kønsroller og erfaringsopsamling. I denne deloffentlighed revitaliseres *feminisme* som et positivt begreb; som en del af det moderne demokrati og af det at være ung kvinde ved

det nye årtusinde. Denne positive vaeurisering er i sig selv et væsentligt bidrag til en debat, hvor feminisme og feminister ofte har været stedmoderligt behandlet. I den politisk offentlighed indgår disse diskussioner som indlæg i bredere debatter. *Fisseflokken*s politiske tilstedeværelse i den brede, offentlige debat har en værdi i sig selv, som rækker langt ud over selve bogudgivelsen.

Fisseflokken er et udfordrende bekendtskab og peger i retning af en fornyet diskussion om feminisomens grænser, muligheder og potentialer. Bogen bevæger sig mellem bekendelseslitteraturens *Weltschmerz* og en politisk manifestation; en politisk pamflet. Målgruppen er især teenagepigerne, men for os, der er født omkring 1970, er den lige så aktuel. Jeg fristes næsten til at sige *for* aktuel, for i beretningerne gemmer sig en smertelig erfaringsopsamling, som i hvert fald er fælles arvegods for både svenske og danske unge kvinder.

Derudover kan bogen karakteriseres som et pædagogisk projekt, idet de svenske redactricer indleder med ordene (p. 9): "Vi håber, at piger ved at læse denne bog måske lærer at sætte grænser tidligere, erkender deres værdi og indser, at de har magten over deres eget liv [...] *Fisseflokken* overtager verden!"

Christina Fiig er cand.scient.pol (1997), ph.d.-stipendiat, FREIA, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet.

Note:

1) Bogens titel stammer fra en udtalelse af den svenske LO-formand Stig Malm, der i maj 1992 havde kaldt det socialdemokratiske kvindeforbund for ett jävla fittstim; en satans fisseflok. I bogens indledning takker de svenske redactricer med en vis ironi formanden for dette ord, fordi det udstråler vilje, magt og styrke.

2 Dagbladet Information initierede debatten og fik bogen oversat i dansk udgave. I Norge er bogen udkommet med selvstændige norske bidrag. At dømme efter bogens ikoniserede forside og diverse websider kører Fittstim-debatten endnu. I november 1999 afholdtes et temamøde i Aarhus med bogens svenske redaktører. I Informations egen anmeldelse karakteriseres den svenske udgave som en "feministisk kioskbasket, en slagkraftig tabloid-feminisme, der ikke kun appellerer til akademikere" (Information 1.9.1999)

Litteratur

Avisartikler 1999:

Dagbladet Information 9.7., 10-11.7, 15.7, 16.7, 1.9., 23.11,

Politiken 8.8., 20.11

Weekendavisen 15.10.

Beck, Ulrich, A. Giddens og C. Lash: Reflexive Modernisation. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order, Polity Press, London 1994

Bendix, E.: Fisseflokken feministiske skridt i Kvinder, Køn og Forskning 4/99, pp. 86-91

Benhabib, S. (eds.): Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political, Princeton University Press, 1996

Bonde, H.: Nyfeministisk navlepilleri, Politiken, 3. sektion, 27.11. 1999

Christensen, A.D. og N. Raum: Politiske mobiliseringsmodeller pp. 17-27 i Bergqvist, C. et al.: Likestilte demokrati-er? Kjønn og politik i Norden, Universitetsforlaget, Oslo, 1999

Dahlerup, D.: Rødstrømperne. Den danske Rødstrømpebevægelses udvikling, nytænkning og gennemslag 1970-1985,

bind I, II, Gyldendal, 1998

Habermas, J.: Borgerlig offentlighed - dens framvekst og forfall, Fremad, København, 1974 (Orig. 1962)
Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy, Polity Press, MIT, 1996 (opr. tysk 1992)

Hageman, G. og Krostad, A. (Red.): Høydeskrek-kvinder og Offentlighed, Ad Notam, Gyldendal, Oslo, 1994
Meehan, J.: Feminists read Habermas: Gendering the Subject of Discourse, Routledge, New York, 1995
Phillips, A.: The Politics of Presence, Polity Press, London, 1995

Stim, B.: Feministiske perspektiver på demokrati og medborgerskab pp. 81- 105 i Aronsson et al. Demokrati og medborgerskab, Demokratiutredningens forskervolum II, SOU 1999: 77